

DE EXCURSIES IN 2003: DOOR WARMTE EN DROOGTE GETEISTERD

onder redactie van Aldert Gutter
Noorder Boerenvaart 36, 1601 SN Enkhuizen

met medewerking van de excursieleiders

Gutter, A. (ed.) 2004. The NMV forays in 2003. Coolia 47(3): 135-144.

Impressions (by the foray guides) are given of the Society's forays in 2003, including the most noteworthy finds.

Hoe warm het was, en hoe droog. Onder die titel gaat Peter-Jan Keizer in Coolia 47(1) in op de meteorologische verschijnselen van het 'gedenkwaardige paddestoelenseizoen' van 2003. De cijfers ondersteunen de beleving van menig 'vrijwel vergeefs speurend' paddestoelenliefhebber, maar of er werkelijk reden was tot mopperen, ongeacht of mycologen een 'mopperend volkje' zijn of niet, waag ik enigszins te betwijfelen. Weliswaar gingen 11 van de 35 geplande excursies niet door (hetgeen tweemaal zoveel is als vorig jaar), maar bij 10 van de 24 excursies die wel doorgingen zijn nog behoorlijke aantallen, d.w.z. 100 of meer paddestoelensoorten gevonden (zie tabel). Drie excursies schieten zelfs uit: op 27 september worden in de bossen bij Dorst 152 soorten gevonden en op dezelfde dag levert het Urkerbos 176 soorten op, terwijl Nico Dam op 11 oktober in Lichtenbelt bij Brummen maar liefst 191 verschillende soortwaarnemingen in zijn lijsten verwerkt. De neiging dringt zich op de ligging van de excursieterreinen te vergelijken met het negatieve neerslagoverschot in 2003 in de verschillende gebieden van ons land. Ik ben dus met cijfertjes in de weer geweest door ze in te tekenen in de kaart van Nederland om zo te zien of de rijkste excursies inderdaad in de gebieden met het geringste neerslagtekort werden gehouden, maar het beeld bleek dus niet helemaal te kloppen. Juist in het relatief natste deel van ons land werden vijf excursies afgelast (en van één die wel doorging, heb ik helaas geen verslag binnen gekregen) en drie van de 10 excursiegebieden met meer dan 100 soorten liggen in het lichtgrijze gebied op het kaartje van het KNMI, terwijl nog eens twee gebieden (bossen van Dorst met 152 soorten, en de Loonse- en Drunense heide met 133 soorten) precies op de rand, maar toch nog net buiten het iets minder droge gebied liggen. Eigenlijk lag alleen het door Nico bezochte excursieterrein in een deel van Nederland dat relatief het minst geleden heeft onder de droogte. Maar zijn excursie vond bovendien net na een wat nattere periode plaats. Waaruit maar weer blijkt dat gemiddelden over het jaar lastig zijn te meten met momentopnamen zoals mycologische excursies nu eenmaal zijn; vooral het weer in de voorafgaande weken bepaalt toch de kans op succes! En hoe goed of hoe slecht was het excursieseizoen nu in vergelijking met andere jaren? Gemiddeld namen 9 mensen deel aan de excursies in 2003 (tegen 11 mensen in 2002), in het voorjaar gemiddeld één meer dan in het voorjaar van 2002 en in de zomer en herfst respectievelijk drie en vijf minder. Gemiddeld werden zo'n 90 soorten per excursie gevonden; in totaal zijn er nog geen 1900 taxa gemeld en dat is toch beduidend minder dan in de voorgaande jaren, waarin het er steeds rond de 3000 waren.

Datum	Terrein	Leiding	Deeln.	Taxa
12 april	Schoolsteegbosjes bij Leusden	J. Wisman	8	46
19 april	vervallen...			
3 mei	De Vilt	S. Helleman	5	26 + 31
10 mei	Hemmen	A. Termorshuizen	9	61
17 mei	Knarbos	G. van Zanen	12	61 + 41
24 mei	Dijkgatsbos en Robbenoordbos	M. Groenendaal	9	70
31 mei	Staddijk	N. Dam	7	39
7 juni	Schaloen, het Struchterveld en Souseberg	P. Kelderman	12	40
14 juni	vervallen...			
21 juni	vervallen...			
28 juni	vervallen...			
5 juli	Amsterdamse waterleidingduinen	L. Jalink & M. Nauta	7	72
12 juli	Rode Beek, Brunssumer Heide	P. Verheesen	7	19 + 55
19 juli	Wierdense veld	E. Brouwer	5	60
26 juli	vervallen...			
2 aug.	vervallen...			
9 aug.	vervallen...			
16 aug.	vervallen...			
23 aug.	vervallen...			
30 aug.	vervallen...			
6 sep.	vervallen...			
13 sep.	Het Twiske	A. Gutter	4	42
20 sep.	Kasteel Loenersloot	G. Immerzeel	7	62
27 sep.	Urkerbos	G. van Duuren	18	176
27 sep.	Bossen bij Dorst	J. Gelderblom	5	152
4 okt.	Loonse- en Drunense heide	J. Kap	4	133
11 okt.	Lichtenbelt, Brummen	N. Dam	11	191
18 okt.	Kralings Bos	A. & A. van den Berg	12	96
19 okt.	'Kleine Startbaan' en het Westerveld bij Uffelte	R. Chrispijn	10	60
25 okt.	Zeedorpenlandschap oostelijk van Zandvoort	N. Buiten	5	40
25 okt.	Bossen tussen Rijssen en Markelo	W. Ligterink	6	110
1 nov.	Lauwersmeer	R. Douwes	14	124
15 nov.	Leyduin	F.A. van den Bergh	20	121
22 nov.	Maasheggenlandschap bij Vierlingsbeek	S. Helleman	7	139
29 nov.	Voorne	P.J. Keizer	12	100
Gemiddeld:			9	90

DE EXCURSIES

12 april: Schoolsteegbosjes bij Leusden (Jaap Wisman).

Met toestemming van de Stichting 'De Boom' uit Leusden zochten 8 leden van de NMV op zaterdag 12 april 2003 naar paddestoelen in de Schoolsteegbosjes. Dit is een beschermd natuurgebied dat niet vrij toegankelijk is. Slechts een klein deel van de percelen kon deze dag worden geïnventariseerd. In totaal vonden we 45 soorten, en zoals te verwachten was, groeiden zij alle op dood hout en soms op oude resten van kruidachtige planten. Er werden slechts vijf soorten gevonden uit de groep van de plaatjeszwammen (Agaricales), namelijk Glimmerinktzwam (*Coprinus micaceus*), Gewoon fluweelpootje (*Flammulina velutipes*), Scherpe schelpzwam (*Panellus stipticus*), Gewone zwavelkop (*Psilocybe fasciculare*) en Gewoon matkopje (*Simocybe rubi*). De rest, tot soms zeer kleine vruchtlichamen, bestond uit zakjeszwammen (Ascomyceten) en eveneens van klein tot groot korstzwammen (Aphyllophorales). Veel kleine soorten worden in Nederland vaak over het hoofd gezien en daardoor is de verspreiding onvoldoende bekend; Stekelige korstkogelzwam (*Eutypa spinosa*), Harig schorsschijfje (*Eutypella scoparia*) en Fraai franjekelkje (*Trichopeziza mollissima*) zijn hier uitgesproken voorbeelden van. We vonden één soort van de Rode Lijst uit de categorie 'kwetsbaar', namelijk Kogelhoutskoolzwam (*Daldinia concentrica*) op esdoornhout. Voor de hier eerder gevonden Voorjaarspronkridder (*Calcybe gambosa*) was het nog wat te vroeg: deze verschijnt meestal in de maand mei. Te laat waren we vermoedelijk al weer voor de vorig jaar in perceel 17A1 gevonden Krulhaarkelkzwam (*Sarcoscypha austriaca*).

3 mei: De Vilt (Stip Helleman).

In tegenstelling tot voorgaande excursies bezochten we De Vilt bij Boxmeer nu in het voorjaar en bovendien in een ander terreindeel. Twee kilometerhokken werden bezocht die respectievelijk 26 en 31 soorten opleverden. Als bijzonderheden kunnen worden genoemd het Melige aspiebekertje (*Stigmatolemma urceolata*), een cyphelloïde soort, en de Rozetkussentjeszwam (*Hypocreopsis lichenoides*), in de volksmond ook wel 'Trollenhand' genoemd, een parasiet op het mycelium van de Tabaksborstelzwam (*Hymenochaete tabacina*). Het is een soort die in heel Europa als zeldzaam beschouwd mag worden.

10 mei: Hemmen (Aad Termorshuizen).

Op een zonovergoten lentedag, zoals je die eigenlijk alleen kent van plaatjes, bezochten we met z'n negenen het landgoed Hemmen bij Zetten in de Betuwe. Dit is één van de weinige gebieden in de Betuwe met een oude begroeiing van loofbomen op klei. We vonden in totaal 61 soorten, waarvan de helft (30 soorten!) nieuw waren voor het terrein. Hieronder waren het algemene Waaiertje (*Schizophyllum commune*) en de niet ongewone Gewone morielje (*Morchella esculenta*). Met 24 soorten waren de Ascomyceten het best vertegenwoordigd; goede tweede waren de Aphyllophorales (18 soorten), gevolgd door de Agaricales (15 soorten, waaronder *Coprinus* en *Mycena* elk met vier soorten de best vertegenwoordigde geslachten waren). Ten slotte vonden we nog vier slijmzwammen (Myxomycetes). Bijzondere vondsten waren de Ascomyceten *Berlesiella nigerrima*, die bekend is van de Flevopolders, maar daarbuiten nog maar een enkele keer gevonden is, *Leptospora rubella*, en het Fraai franjekelkje (*Trichopeziza mollissima*). Nieuwe plaatjeszwammen voor Hemmen waren Fijnschubbige elzenzompzwam (*Alnicola subconspersa*),

Donker eikenbladzwammetje (*Collybia ocior*) en Gazonbreeksteeltje (*Conocybe ambigua*). Van de plaatjeszwammen vonden we alleen saprotrofe soorten. Uitzondering was de Fijnschubbige elzenzompzwam, die mycorrhiza vormt met elzen. Al dat kleine grut vermoeit de ogen en ledematen zodat we, overigens zonder enig succes, ter compensatie een studie maakten van de mycoflora van het plaatselijke appelgebak op het rustieke en schilderachtige kerkplein van Hemmen. Een heel aangename dag!

17 mei: Knarbos (Ger van Zanen).

De excursie werd bezocht door drie werkgroepsleden en 9 overige NMV-leden en huisgenoten. Het Knarbos ligt aan weerszijden van de Knardijk, de grens tussen Oostelijk en Zuidelijk Flevoland. In het oostelijke deel zijn twee kavels bezocht. Ieder kavel bevat een aantal percelen met verschillende bosopstanden. 's Morgens hebben we rondgelopen in vier percelen met eik, populier, gemengd berk en eik en verder nog beuk. 's Middags liepen we in drie percelen met respectievelijk eik, populier en esdoorn. Het Knarbos ligt ongeveer op een overgang tussen zand en klei: de bodem bestaat hier uit lichte tot zware zavel. De oogst was niet om te juichen. Het was te laat voor de echte voorjaarssoorten, maar te vroeg voor de zomer- en najaarssoorten. Er waren wel veel 'korstjes' en andere houtbewoners aanwezig. Een aantal daarvan moest thuis worden gedetermineerd. Een leuke vondst was het Bruinhaarkommetje (*Pirottaea nigrostriata*) op stengels van fluitekruid. De leukste Agaricales-soort was de Geelsteelhertenzwam (*Pluteus romellii*). De enige drie mycorrhizasoorten die we vonden, waren truffels: de door Gerard de Vries benoemde Dunwandige en de Witte zijdetruffel (*Hymenogaster hessei* en *H. tener*) en de door Frans Stokman gedetermineerde Grijze zijdetruffel (*H. arenarius*). Alle drie leken te zijn geassocieerd met eik. In totaal vonden we 's morgens 61 en 's middags 41 soorten.

24 mei: Dijkgatsbos en Robbenoordbos (Marcel Groenendaal).

Een aardige wandeling met 9 personen en mooi weer, maar niet zoveel paddestoelen. De voorafgaande droge periode was nog merkbaar, ondanks wat recente regen. Vooral waar we begonnen, in het noordelijkste deel van het Robbenoordbos, was de humuslaag nogal dik en was er weinig te vinden. Wel leuk was een plekje bij een eik waar wat graafsporen te zien waren van een of ander dier; daar bleken Stekelige hertentruffels (*Elaphomyces muricatus*) onder te zitten. Het vervolgens bezochte Dijkgatsbos was iets rijker. In totaal vonden we over zes km-hokken verdeeld 70 soorten, waaronder slechts 20 plaatjeszwammen. Tot de meer bijzondere waarnemingen hoorden een Witte bultzwam (*Trametes gibbosa*) op berk, verder *Schizopora radula* en een variëteit van het Blozende franjekelkje (*Lachnum carneolum* var. *longisporum*).

31 mei: Staddijk (Nico Dam).

De bedoeling was eigenlijk om naar recreatieterrein 'De Berendock' te gaan aan de andere kant van de A73. Echter, een verkennende excursie één dag eerder toonde aan dat de recreatie hier vooral op het seksuele vlak lag. Ik kon mij wel voorstellen wat een NMV-excursie van de (al dan niet beoogde) privacy van de 'recreanten' zou overlaten en besloot in die confrontatie geen zin te hebben. Dan maar naar Staddijk, altijd goed. We vonden daar 39 soorten, waarvan vijf nieuw voor het gebied, waaruit nu (eind 2003) 724 soorten bekend zijn.

7 juni: Kasteel Schaloen, het Struchterveld en Sousberg (Piet Kelderman).

Met 12 deelnemers was het op 7 juni tijd voor de gezamenlijke excursie van de Paddestoelenstudiegroep Limburg en de NMV. Nabij de plaats van samenkomst konden de deelnemers in de beukenlaan bij Kasteel Schaloen de zeldzaam geworden Giftige vezelkop (*Inocybe erubescens*) bewonderen. Ons eigenlijke zoekgebied lag een eindje verder in het Struchterveld. Het was warm en droog maar na een onweersbui enkele dagen ervoor was het nog een beetje vochtig in de holle wegen. De 'buit' was desondanks toch mager. Wel vonden we hier de Paarse wasporia (*Ceriporia purpurea*), het Essenpestschijfje (*Episphaeria fraxinicola*) en het piepkleine Kleine kleivloksteeltje (*Flammulaster speireoides*). De Sousberg, waar we ook nog even zochten, was echter te droog, alleen een groepje Bosstaalsteeltjes (*Entoloma incarnatofuscescens*) was leuk. In totaal haalden ongeveer 40 soortjes de lijst, niet best maar het was toch een gezellige dag.

5 juli: Amsterdamse waterleidingduinen (Marijke Nauta en Leo Jalink).

Er waren 7 mensen en het was lekker weer. We bezochten een aantal zeer fraaie vochtige duingraslandjes, waar behalve bloeiende orchideeën ook aardig wat paddestoelen te vinden waren: in totaal 72 soorten, waaronder de nodige kleine Ascootjes maar ook een groot aantal plaatjeszwammen als Blauwplaatstaalsteeltje (*Entoloma chalybaeum*), en Navelsatijnzwam (*E. sarcitum*), Puntnutswasplaat (*Hygrocybe acutoconica*), Zwartwordende wasplaat (*H. conica* var. *conicopalustris*), Isabelkleurig breeksteeltje (*Conocybe lactea*), Wilgenrussula (*Russula subrubens*), een *Agrocybe* op mest, Gewone viltkop (*Inocybe dulcamara*) en Wilgenvezelkop (*I. salicis*). De prachtige geelhoedige Gele satijnzwam (*Entoloma formosum*) werd op verschillende plaatsen gevonden en in het begraaide Eiland van Rolvers kwamen we de Grote vlekplaat (*Panaeolus speciosus*) weer tegen. Al met al onze rijkste excursie in Nederland dit jaar.

12 juli: Rode Beek, Brunssumer Heide (Peter Verheesen).

Op 12 juli 2003 zijn we met 7 deelnemers 'naar een nat Limburgs natuurgebied' getrokken, omdat het zomer is in juli: de bron van de Rode Beek op de Brunssumerheide, een gebied met prachtige hoogveenvorming, maar met weinig paddestoeltjes op dat moment. We vonden 19 soorten, waaronder het Franjekelkje *Lachnum tenue* op *Carex*-blad en het Russenfranjekelkje (*Lachnum diminutum*) op een *Juncus*-stengel. Het broekbos-gedeelte-met-ven leverde meer op: 55 soorten, waaronder vele vruchtlichamen van de Groenige elzenmelkzwam (*Lactarius obscuratus*), de Kleine en Kleinste elzengordijnzwam (*Cortinarius bibulus* en *C. lilacinopusillus*) en ook de Geelvlokkige gordijnzwam (*C. helvelloides*). Het was een gezellige dag.

19 juli: Wierdense veld (Emiel Brouwer).

Enkele leden uit de IJsselmeerpolder lieten zich niet door de opkomende droogte weerhouden om op zoek te gaan naar hoogveenpaddestoelen. Temidden van allerlei soorten veenmossen trotseerde helaas alleen de Veenmosgrauwkap (*Tephrocybe palustris*) de felle zon. In de met Grove den en Zachte berk beboste randen was de oogst iets beter, getuige onder andere de vondsten van Gele berkenrussula (*Russula claroflava*) en Pagemantel (*Cortinarius semisanguineus*). De lanen rond en door het gebied, die deels zijn opgehoogd met minder zuur zand, waren nog het rijkste aan paddestoelen. Hier vonden we onder andere Gladstelige schotelkluifzwam (*Helvella villosa*) en Bruine

bekerzwam (*Peziza badia*). Het aantal gevonden soorten steeg tot 60 door grondig te zoeken in grazige slootkanten. De verwachtingen waren kennelijk zo laag dat een succesvolle greep van de excursieleider, die vier soorten opleverde, gevolgd werd door de verdenking dat deze soorten hier van tevoren waren uitgezet! En zo werd het toch een geslaagde dag voor de vijf deelnemers.

13 september: Het Twiske (Aldert Gutter).

De vier enthousiaste deelnemers aan deze excursie werden meteen bij de start verrast door een enorme groep (honderden!) Geaderde leemhoeden (*Agrocybe rivulosa*) op de hout-snipperpaden in de insectentuin bij het informatiecentrum. Enthousiast werden de zwammen in alle mogelijke stadia gefotografeerd. Op dezelfde houtsnippers groeiden ook nog tientallen Hazenpootjes (*Coprinus lagopus*) en Donkere donsinktzwammen (*C. subimpatiens*). De leukste vondst van deze dag was een uit het duistere struweel opgedoken Wijrode boleet (*Boletus fraternus*). Uit datzelfde struikgewas werden ook nog allerlei Hertenzwammen 'opgediept', waaronder exemplaren met dikke zwarte haren op de hoed. De hoge verwachtingen die deze haren opriepen, werden teniet gedaan door de microscopische determinaties die geen andere soorten opleverden dan de Gewone hertenzwam (*Pluteus cervinus*), de Grauwgroene hertenzwam (*P. salicinus*) en de Grondhertenzwam (*P. cinereofuscus*).

20 september: Kasteel Loenersloot (Gert Immerzeel).

De prachtige zomer van 2003 gaf geen al te hoge verwachtingen voor deze zonovergoten, zeer warme dag: een korte-broekenexcursie. Mycologisch was het kasteelterrein bij Kasteel Loenersloot aan de Angstel nog maagdelijk terrein: tot voor kort was het kasteel particulier bewoond en altijd zeer gesloten geweest. De huidige eigenaar stelt echter veel belang in het park en een mycologisch bezoek werd dan ook zeer op prijs gesteld. Na decennialang nauwelijks enige vorm van beheer of onderhoud, wordt het park nu grondig gerestaureerd en de soortenlijst liet dan ook veel snippersoorten zien.

Na een gastvrij onthaal met koffie door de op het terrein wonende beheerder, die geïnteresseerd aan de excursie deelnam, togen we met nog zes deelnemers het gortdroge park in, dat aanvankelijk slechts lege huisjes van de Wijngaardslak opleverde. Uiteindelijk werden toch nog 62 soorten genoteerd, vooral dankzij enkele vochtige plekken in de buurt van de waterpartijen en dankzij enkele recent aangelegde grasveldjes en graspaden en het vele ondergrondse hout als gevolg van snipperen en andere werkzaamheden. Behalve de Geelsteelhertenzwam (*Pluteus romellii*) werden ook grote aantallen Goudgele hertenzwammen (*P. leoninus*) aangetroffen. Andere niet-alledaagse vondsten waren: Pelargoniumbreeksteeltje (*Conocybe dentatomarginata*), Fluwelige wortelzwam (*Xerula pudens*) en de Olijfkleurige bekerzwam (*Peziza granularis*). Gelet op de ligging van het terrein op rivierklei, de kalk in de grond en de aanwezigheid van oude eiken en enkele laantjes zal er in betere tijden ongetwijfeld nog een aantal verrassingen gevonden kunnen worden. De beheerder heeft een aantal tips voor beheer ontvangen en wordt door de CPN geadviseerd inzake paddestoelvriendelijk natuurbeheer, waar hij positief tegenover staat.

27 september: Urkerbos (Gerrit van Duuren).

Het Urkerbos is tussen 1950 en '55 aangelegd op keileem, grof zand en veen. Het betreft kleinschalig bos met relatief veel loof- en naaldhoutsoorten. Er is een behoorlijke

kweldruk waardoor het er zelden erg droog lijkt. Behalve de afwisseling in grond- en houtsoorten draagt ook een groot aantal grasbermen bij aan de soortenrijkdom van dit nog geen 300 hectare grote bos.

Ondanks het extreem droge jaar was Flevoland op de wekelijkse werkgroepexcursies de moeite waard. Vol goede moed gingen 18 deelnemers 's morgens dan ook op pad, en in dit Kroonjuweel rook het naar paddestoelen! We vonden in totaal 108 soorten, waaronder Groene knolamaniet (*Amanita phalloides*), Weke aderszwam (*Leucogyrophana romellii*), Dennenvoetszwam (*Phaeolus schweinitzii*), Oranjegele bundelzwam (*Pholiota tuberculosa*), Wollige franjehoed (*Psathyrella artemisiae* var. *artemisiae*), Bruinplaatfranjehoed (*P. badiophylla* var. *microspora*), Vissige eikenrussula (*Russula graveolens*) en Zwartrode russula (*R. olivaceoviolascens*). 's Middags vonden we nog eens 111 soorten, waaronder Kostgangerboleet (*Boletus parasiticus*), Oranjebloesemzwam (*Hebeloma saccharioides*), Zeemkleurig hazoor (*Otidea alutacea*), Gewoon varkensoor (*O. onotica*), Goudvinkzwam (*Pholiota astragalina*), Goudgele bundelzwam (*P. flammans*), Bleekgele bundelzwam (*P. gummosa*) en Vergelende russula (*Russula puellaris*). Het droge jaar was zichtbaar vanwege massaal optreden van bijvoorbeeld Valse Hanekam (*Hygrophoropsis aurantiaca*) en Gewone krulzoom (*Paxillus involutus*) en geringere aantallen of ontbreken van anders goed vertegenwoordigde soorten als Kluiфzwammen (*Helvella* spp.) en Ridderzwammen (*Tricholoma* spp.).

We kregen de indruk dat dit een geslaagde excursie was geweest.

27 september: bossen bij Dorst (Jac Gelderblom).

Ondanks de nog steeds aanhoudende droogte waren er toch nog vijf deelnemers aanwezig. Door veel stammetjes, afgevallen blad en plantenstengels te bekijken kon toch nog een naar omstandigheden behoorlijke totaalijst van 152 soorten tot stand komen.

In de ochtend bezochten we Dorst West, een schraal grasland op lemige bodem met enkele plassen en omringd door gemengd bos. Ondanks de afwezigheid van de graslandsoorten, leverde dit terreindeel 100 soorten op. Vermeldenswaard zijn naast de altijd spectaculaire Groenschubbige parasolzwam (*Lepiota grangei*), Geelbruine wolsteelparasolzwam (*L. ventriosopora*) en Roze spijkerzwam (*Gomphidius roseus*). Een aantal zeldzame kleine Ascootjes: *Chaetosphaeria callimorpha*, Wit waterkelkje (*Hyaloscypha albohyalina* var. *albohyalina*) en *H. fuckelii* var. *alniseda*, *Lasiosphaeria strigosa* en Bleek kerriekelkje (*Phialina lachnobrachya*); het zal duidelijk zijn: Stip Helleman was één van de deelnemers aan deze excursie.

In de namiddag bezochten we Dorst Oost (veel gemengd bos op lemige bodem). Dit leverde 77 soorten op. Vermeldenswaard is hier een klein Ascootje op een populierenstam: *Hyaloscypha albohyalina* var. *tigillaris*.

4 oktober: Loonse- en Drunense heide (John Kap).

's Ochtends heb ik drie mensen opgepikt op het station in Den Bosch: één ervaren lid, één geïnteresseerd lid en één nieuw lid. Een leuk divers groepje dus. Er was slecht weer voorspeld: veel regen met harde windstoten. Maar al met al is dat toch redelijk uitgebleven en werden we soms verblijd met flink wat zonnestralen. Af en toe viel er een buitje, maar tegen de tijd dat de regenponcho aangetrokken was, waren de buitjes alweer vertrokken. De periode voor de excursie was niet al te best geweest. Eerst heel erg droog en daarna alleen maar storm en regenbuien. De verwachtingen waren daardoor niet echt hoog, maar

we gingen vol goede moed op pad. In totaal werd een drietal kilometerhokken bezocht. Het aantal paddestoelen dat gevonden is, komt toch nog op 130 soorten; met de varianten erbij 133. Hiervan waren slechts vijf Rode Lijst-soorten. Een uitschieter was de Oorlepelzwam (*Auriscalpium vulgare*). Deze blééf je tellen. De mooiste vondst van die middag vond ik toch wel de Weke aderzwam (*Leucogyrophana romellii*), waarvan een heel groot vers plakkaat werd ontdekt door Jan Dieker. Verder vonden we nog vijf *Psilocybe*- en 10 *Mycena*-soorten, om maar wat te noemen. Eén van de bezochte kilometerhokken is een inventarisatiehok van mij. Door deze excursie zijn er 42 nieuwe soorten gevonden in dat hok, waardoor het totaal aantal daarvan nu op 212 is gesteld!

11 oktober: Lichtenbelt, Brummen (Nico Dam).

In principe vond deze excursie plaats in wat wel eens het beste weekend van 2003 zou kunnen zijn geweest. Het had wat geregend en vorst was er nog net niet. Toch had de droogte natuurlijk ook hier toegeslagen en die klap was het bos nog niet te boven. Niettemin: 191 soorten, waarvan er één nog niet eerder in Nederland lijkt te zijn aangetroffen, namelijk *Typhula capitata* (Plaat 7). Bijzonder vermeldenswaard was verder een eikenlaan op klei met grote kluiten Olijfkleurige slijmkoppen (*Hygrophorus persoonii*) en honderden exemplaren van een Gordijnzwam die, denk ik, naar de naam *Cortinarius uraceus* ss. Lange zou moeten luisteren. Daarnaast nog twee soorten Varkensoor en de Fluweelige wortelzwam (*Xerula pudens*), allemaal in diezelfde laan. Volgend jaar maar weer hier naartoe; in een goed paddestoelenjaar word je hier waarschijnlijk vreugdevol overspannen.

18 oktober: Kralings Bos (Anneke en Ad van den Berg).

Na de uit mycologisch oogpunt abominabele zomer hadden we de hoop dat de eerste herfstregens net op tijd waren gekomen om ons toch nog een glimp van de bekende soortenrijkdom (tegen de 600 soorten) van dit bos te laten zien. Helaas, de afgelopen dagen met harde, droge wind hadden hun destructieve werk gedaan. Met in totaal 12 deelnemers (vier niet-leden) konden we weliswaar heerlijk van de zon genieten, maar uiteindelijk niet meer dan een mager lijstje van 96 soorten produceren. Van tijd tot tijd was er natuurlijk toch wel iets leuks te zien, zoals een boomstam met Geschubde oesterzwammen (*Pleurotus dryinus*) in allerlei prachtige stadia. En helemaal aan het einde van de wandeling een flinke groep Geurige schijnridderzwammen (*Lepista irina*), die hun geheim pas prijsgaven toen we thuis een sporee maakten. De in het veld waarschijnlijk door de droogte geurloze vruchtlichamen verspreidden toen pas hun krachtige karakteristieke aroma. De grootste verrassing was uiteindelijk dat er van de 96 soorten *tien* nieuw bleken voor het bos!

19 oktober: 'Kleine startbaan' en het Westerveld bij Uffelte (Rob Chrispijn).

Zondag 19 oktober begon als een prachtige winterdag met matige vorst. Om warm te blijven was het raadzaam om stevig door te stappen en niet te veel met je vingers aan de bevroren paddestoelen te zitten. Wie eigenwijs was, merkte dat de verschillen in vorstbestendigheid groot waren: de langs het schelpenfietspad groeiende Donzige melkzwam (*Lactarius pubescens*) en Rimpelige melkzwam (*L. theiogalus*) waren stijf bevroren, maar de vele Gewone viltkoppen (*Inocybe dulcamare*) hadden nergens last van. Terwijl de zon aan kracht won, bereikten we de in de Tweede Wereldoorlog op een leemlaag aangelegde 'Kleine startbaan'. Normaal is die rijk aan bijzonderheden, maar nu waren er

tussen het kort gemaaid gras nauwelijks paddestoelen te vinden. Alleen de elders zeldzame Baardige melkzwam (*Lactarius torminosus*) liet geen verstek gaan, maar wel waren de exemplaren amper half zo groot als in andere jaren.

Vlak achter de startbaan ligt het Westerveld, een stuifzandgebied waar de militairen mooi werk verrichten door er in hun rupsvoertuigen rond te crossen in min of meer vaste banen. Dat laatste is belangrijk: het zorgt bij een beheerste dynamiek voor het opwoelen van stikstofarm zand. Liefhebbers daarvan waren ook nu aanwezig: Okerkleurige vezeltruffel (*Rhizopogon luteolus*), Rookrussula (*Russula adusta*), Gele ridderzwam (*Tricholoma equestre*) en Glanzende ridderzwam (*T. portentosum*). Vier dennen-symbionten die in Nederland sterk achteruit zijn gegaan.

In het 'Fins meertje' stond nauwelijks nog water en de mycoflora was geen schim van wat het in de zomer geweest was. Maar het bospad ernaartoe was relatief rijk aan soorten die in Drenthe weinig algemeen zijn. Het pad was ooit verhard geweest met puin en de basische uitspoeling had gezorgd voor een berm die een geschikt milieu vormde voor Parasolzwammen, zoals de Geelbruine wolsteelparasolzwam (*Lepiota ventriospora*). Ook groeiden hier de Wijnkleurige champignon (*Agaricus semotus*) en heel veel Kleine poederparasollen (*Cystolepiota seminuda*).

25 oktober: Zeedorpenlandschap oostelijk van Zandvoort (Nico Buiten).

Na maandenlange droogte en de schrale wind en kou van de voorgaande dagen verwachtten de vijf deelnemers aan deze excursie door de duinen ten oosten van Zandvoort niet veel paddestoelen te zien. Het duingrasland viel inderdaad tegen: zelfs het normaal gesproken altijd aanwezige Bruingelige sneeuwzwammetje (*Hygrocybe virginea* var. *ochraceopallida*) liet het afweten. Leuk was wel de vondst van een groeiplaats van de Peperbus (*Myriostoma coliforme*). In een geplagde duinvalei met humusarm kalkrijk zand stond bij kruipwilg de Geringde wilgenvaalhoed (*Hebeloma collariatum*). Bijzonder waren enkele naaldbosjes die werden bezocht. Hier stonden honderden Oorlepelzwammen (*Auriscalpium vulgare*), tientallen Bruine ringboleten (*Suillus luteus*) en, op een noordhelling in een naar het noorden gelegen bosrand met wat liguster, een Kopperode spijkerzwam (*Chroogomphus rutilus*). Deze soortenrijke bosjes maakten dat er op deze plezierige dag – hoewel op de achtergrond voortdurend het geraas van het autoracecircuit van Zandvoort hoorbaar was – toch nog ruim 40 soorten werden gevonden.

25 oktober: Bossen tussen Rijssen en Markelo (Wim Ligterink).

Hoewel de verwachtingen als gevolg van de weersomstandigheden niet erg hoog waren, werden door de zes deelnemers aan deze excursie toch nog 110 soorten gevonden. Meest interessant waren de vele exemplaren van de Oorlepelzwam (*Auriscalpium vulgare*), de Verblekende knotszwam (*Clavulinopsis luteoalba*), Kleverig trechtertje (*Gamundia striatula*), Muisgrijze ridderzwam (*Tricholoma myomyces*) en Appelryssula (*Russula paludosa*).

15 november: Leyduin (Friedjof van den Bergh).

Ongeveer 20 personen namen deel aan deze excursie. Het was mooi weer en er werden 121 soorten gevonden. Als grootste bijzonderheid moet zeker genoemd worden de Tengere slijmkop (*Hygrophorus mesotephrus*), verrassend genoeg een week tevoren ook al gevonden in Bakkum. Verder bijv. het Gestreepte oorzwammetje (*Crepidotus applanatus*).

22 november: Maasheggenlandschap bij Vierlingsbeek (Stip Helleman)

Het gebied wordt gekenmerkt door bosschages, afgewisseld met stuifzand op rivierduinen. Er werd één km-hok bezocht, waarin 139 soorten werden gevonden, voornamelijk algemenere soorten en weinig vruchtlichamen: het ziet er naar uit dat het neerslagtekort zelfs nog zo laat in het jaar zijn uitwerking heeft. Leuk om te noemen is wel *Hyaloscypha quercicola*, die slechts drie jaar eerder als nieuw voor Nederland werd geïntroduceerd en nu een algemene soort blijkt te zijn, als er maar doelgericht naar gezocht wordt. Het is een cambiumbewonende soort op pas loslatende schors, voornamelijk van eik. Een andere vondst was de Kale knoflooktaailing (*Marasmius scorodonius*), die landelijk gezien niet echt zeldzaam is, maar in deze contreien nauwelijks wordt gevonden.

29 november: Voorne (Peter-Jan Keizer).

Onze excursiedag viel in een periode van tamelijk zachte temperaturen en wat regen. Helaas was het op de dag zelf koud en schraal weer met temperaturen van zo'n 4 à 5 graden en een straffe wind. Dat heeft echter de pret beslist niet mogen drukken. We waren met een groep van 12 personen. Als perfecte starter had Grieta thermoskannen met koffie en thee meegenomen, een buitengewoon aangenaam initiatief. Aldus verwarmd togen we op weg, met als eerste doel enkele schraalgraslanden dicht bij het voormalig biologisch station Weeversduin. Het grasland zelf staat bekend als een echte 'wasplatenweide', maar maakte met slechts twee soorten wasplaten, nl. het Sneeuwzwammetje (*Hygrocybe nivea*) en Papegaaizwammetje (*H. psittacina*) zijn reputatie maar gedeeltelijk waar. Er stond verder nog een klein wit paddestoeltje, dat pas thuis zijn identiteit prijs gaf: Witte stinkmycena (*Hemimycena delectabilis*). Verder waren er nog diverse algemene kleine graslandsoorten te bewonderen. In de bosjes rondom dit gebied werd natuurlijk nog wat gesnuffeld, wat een leuk parasolzwammetje opleverde: het Piekhaarparasolzwammetje (*Lepiota echinella*). Een Elfenbankje bleek niet het gewone elfenbankje te zijn, maar het Gezonde elfenbankje (*Trametes multicolor*), en een stekelig uitgevallen korstzwam was de Franjetandjeszwam (*Hyphodontia barba-jovis*), een soort die typisch voor eikentakken in het duingebied is. In het km-hok vonden we in totaal 62 soorten. Een eindje verderop hebben we gezocht in een stukje open duinterrein, met direct een mooi resultaat: de Peperbus (*Myriostoma coliforme*) en de Heide-aardster (*Geastrum schmidelii*), beide in diverse exemplaren te vinden. Op een beweide duingrasgebied daar in de buurt vonden we diverse mestbewoners, waaronder twee zeldzame: het mest-nestzwammetje (*Cyathus stercoreus*) en het Blauwvoetkaalkopje (*Psilocybe fimetaria*). Ten slotte hebben we nog een stukje buitenduin bezocht. Hier vonden we enkele typische, voor dit habitat kenmerkende soorten: Duinmostrechterszwam (*Clitocybe barbularum*), Donkerstelige stuifbal (*Tulostoma melanocyclum*) en Gesteelde stuifbal (*T. brumale*), de zeldzame Dwergbovist (*Bovista limosa*, gedetermineerd door Marcel Groenendaal) en als toetje op een konijnenkeutel de Kleine speldenprikzwam (*Poronia erici*). Alles bij elkaar hebben we ruim 100 soorten gezien en een prima excursie beleefd.

Literatuur

- Arnolds, E.J.M., Kuyper, Th.W. & Noordeloos, M.E. 1995. Overzicht van de paddestoelen in Nederland. Nederlandse Mycologische Vereniging.
- Arnolds, E.J.M. & Van Ommering, G. 1996. Bedreigde en kwetsbare paddestoelen in Nederland. Toelichting op de Rode Lijst. Rapport IKC Natuurbeheer nr. 24.
- Keizer, P.J. 2004. Een denkwaardig paddestoelenseizoen. Coolia 47 (1): 2-7.